

Commissie Hoger Onderwijs

Rapport in het kader van het
kwaliteitstoezicht van de
HBO5-opleidingen

Instituut voor Verpleegkunde Sint-
Vincentius
37069

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Rapport in het kader van het kwaliteitstoezicht van de hbo5-opleidingen
door de Commissie Hoger Onderwijs
37069 Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius

1. Conclusie

Onderwerpen	Oordeel
De onderwijsinhoud	Goed
Het onderwijsproces	Excellent
De uitkomst van het onderwijs	Voldoende
Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg	Voldoende
Eindoordeel	Goed

De Commissie Hoger Onderwijs heeft bij haar beoordeling niet in overweging genomen of de opleiding conform de Europese Richtlijn betreffende de erkenning van beroepskwalificaties is ingericht. Dit element zal worden onderzocht in een apart, gezamenlijk rapport.

2. Bevindingen

Algemeen

Binnen het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius (IVV) werken de HBO5-opleiding Verpleegkunde en de secundaire opleidingen samen. Toch zijn dit zelfstandige entiteiten met een eigen specifieke benadering.

De onderwijsinhoud

De decretaal en Europees vastgelegde onderwijsinhouden zijn vertaald in modules, beschreven in studiewijzers, met een geheel aan kerncompetenties, te volgen via drie leerwegen. Het modulair onderwijs laat flexibiliteit toe. Daarmee wil IVV zijn studentgerichtheid beklemtonen. Concreet leidt dit tot drie leerwegen (voltijds dag, ALOV – i.e. deeltijds, en via zorgportaal). Het zorgportaal is gericht op specifieke kansengroepen.

De 10 kerncompetenties uit het leerplan van Katholiek Onderwijs Vlaanderen werden door IVV verder uitgewerkt en vertaald in gedragscriteria. Op basis daarvan kan voor iedere student een goed onderbouwd traject worden uitgewerkt. Voor de docent is het anderzijds belangrijk dat de competenties ook verwerkt zijn in een duidelijke matrix. De wijze waarop IVV haar competentiegerichtheid vorm geeft, biedt in ieder geval een waarborg op kwaliteitsvol onderwijs. De bijlagen bij het ZER zijn op dit vlak verhelderend.

De modules hebben studiewijzers en studenten krijgen individuele competentierapporten. De thema-inhouden en evaluatie-regels blijven gelijk. Kerncompetenties worden vertaald in onderliggende competenties en gedragscriteria: zichtbare handelingen en/of het resultaat daarvan om de aanwezigheid van competenties objectief te kunnen vaststellen. Gewenste competentieniveaus worden verbonden met toepasselijke onderwijswerkvormen en toetsvormen.

De sterkte van het theoretisch onderwijs heeft te maken met de keuze voor een thematische aanpak, de zorg voor differentiatie door specifieke onderwijsactiviteiten en de gerichtheid op de individuele student door opleidingsgebonden persoonlijke activiteiten.

Ook het klinisch onderwijs kan als sterk worden beoordeeld. Daartoe dragen de inspanningen om vanuit authentieke leersituaties te werken en de zgn. projectfiches zeker bij.

De actualiteitswaarde van de onderwijsinhoud wordt verzekerd door contacten met het werkveld, samenwerking met andere instituten en door engagement voor koepelinitiatieven.

De kritische slotbeschouwingen bij dit onderwerp in het ZER getuigen van grondige reflectie en bevatten zelfkritische concrete werkpunten.

Het IVV verschijnt in dit ZER als een instituut dat zeer doordacht werk maakt van een competentiegerichte opleiding verpleegkunde en zorgt voor een flexibele onderwijsorganisatie. Voor dit onderwerp overstijgt het wat als basiskwaliteit voorop gesteld kan worden.

Het onderwijsproces

Uitgangspunt van het didactisch concept is de visie op competentieverwerving als proces én als product. Dit impliceert met betrekking tot onderwijs waarin praktijkgerichtheid centraal staat dat aandacht wordt gegeven aan de individuele ervaringen van de student. Op het eind van de module krijgt de student een competentierapport. Elke module bestaat uit dezelfde vier hoofdthema's die de rode draad vormen doorheen het onderwijs: verpleegkundige kennis en vaardigheden, maatschappij en gezondheidszorg, communicatie en psychologie, visie op verpleegkunde.

Het ZER toont met de illustratie van de piramide van Miller aan op welke wijze verschillende onderwijsvormen een plaats krijgen in het geheel van een verpleegkunde-opleiding. Dit wordt grondig uitgewerkt (praktijkgericht en interactief, individuele feedback en ervaringsgericht leren op de niveaus van Miller: weten - weten hoe - tonen hoe – doen) en leidt tot de vaststelling dat IVV een systematiek hanteert die onderwijs- en leervormen afstemt op de te realiseren competenties. Die systematiek wordt systematisch uitgewerkt in het ZER, zodat we een goed en rijk beeld krijgen van de verschillende onderwijsvormen die gehanteerd worden. De stage komt daarbij ook ter sprake. In de module “Toegepaste Verpleegkunde” wordt een voldoende lange stage gewaarborgd en worden speciale projecten aangeboden. Zeer positief is zeker de groei naar volledig zelfstandig functioneren die tijdens deze stage wordt nagestreefd. De opleiding zoekt, ook samen met anderen naar voldoende stageplaatsen en klassikale vormen van klinisch onderwijs.

Modulegebonden studiewijzers geven studenten een overzicht van de onderwijsinhoud en het onderwijsproces. Deze moet gebruikersvriendelijker worden vinden docenten en studenten. De studenten ontvangen een map met procedures en checklists samengesteld met hulp van het werkveld.

In gedifferentieerde onderwijsactiviteiten (GOA) wordt gepoogd geziene kennis van de hoofdthema's te integreren in drie leerlijnen: vaardighedenleerlijn, informatieverwerkingsleerlijn, leren leerlijn. Dit gebeurt, zoals aangegeven, nog te veel klassikaal en te zeer binnen een thema. Studenten doen ook Opleidingsgebonden Persoonlijke Activiteiten (OPA), zoals zelfstandig vaardigheden oefenen.

Op het vlak van leermiddelen wordt veel werk gemaakt van het creëren van omstandigheden om praktijkervaring op te doen. Skills labs zijn beschikbaar naast veel oefenmateriaal. Ook klassikaal onderwijs wordt zoveel mogelijk interactief ingevuld en gecompleteerd met themadagen en demonstraties. Studenten krijgen opdrachten, doen aan samenwerkend leren bij middel van peer tutoring, leren in spelvorm, rollenspel, inleefdagen, klinisch onderwijs en stages. In de leer-werkplaats 'Start2Work' krijgen studenten tijdens de stage de kans geleidelijk het volledig werkpakket van een verpleegkundige over te nemen. De opleiding gebruikt 'competentie-ontwikkeld leren bevorderende' werkvormen. Docenten hebben een zekere didactische vrijheid.

Het ZER bevat nuttig cijfermateriaal met betrekking tot de instroom. De diverse Instroom is met 35% gestegen in de laatste zeven jaren. Drie leerwegen leiden tot dezelfde competenties: Voltijds, Anderslopend (voor werkenden) en Zorgportaal (een leerweg met meer tijd en begeleiding voor kansarmen). Meest opvallend is de sterke instroom die via VDAB bij de school terecht komt (herscholingstrajecten). Het is in dat perspectief wat verwonderlijk dat inzake leerwegen het aandeel van het Zorgportaal niet hoger ligt. Het ZER wijst op de diversiteit van het studentenpubliek: die blijft o.i. toch nog eerder beperkt voor een school in de stedelijke context van de multiculturele stad Gent.

Met betrekking tot de instroombegeleiding valt vooral de inspanning op die geleverd wordt om kandidaat-studenten via inleefmomenten vooraf goed bewust (en enthousiast) te maken voor de opleiding en het beroep van verpleegkundige.

IVV mag terecht stellen dat het aandacht heeft voor de individuele student: het concept van doorstroombegeleiding is sterk. De opleiding heeft een kernwerkgroep van docenten gericht op Begeleiden in Competentie Ontwikkeld Leren (BICOL), die trends in onderwijs en werkveld opvolgt en kritisch reflecteert over onderwijsinhoud, proces en uitkomst. Twee studentenbegeleiders en één zorgcoördinator beschikbaar stellen, getuigt van een bewuste keuze. De begeleidingsaanpak blijft weliswaar veeleer klassiek, maar wordt versterkt door aanvullende initiatieven zoals het ZOCO-project. Studenten met een achterstand krijgen extra oefenmogelijkheid. Studenten krijgen individuele studiebegeleiding en persoonlijke trajectbegeleiding met bijzondere aandacht voor groepen met leermoeilijkheden.

Het ZER wijst wel op een zwakke schakel in het begeleidingsgeheel, namelijk een eerder onbruikbaar portfolio. Coaching-gesprekken helpen studenten eigen leerstrategieën te ontwikkelen voor hun Ontwikkelingsportfolio.

Toegang tot digitale bronnen voor evidence based practice ontbreekt. Een oplossing wordt gezocht in het Artevelde-leernetwerk.

Er is tevens een duidelijke, gestructureerde aanpak van de uitstroombegeleiding: enerzijds gericht op de overgang naar de beroepssituatie, anderzijds gericht op vervolgonderwijs.

De opleiding maakt veel werk van toetsing met aandacht en actie op het vlak van validiteit, betrouwbaarheid, transparantie etc. Competentiegericht evalueren gebeurt vanuit verschillende invalshoeken, meerdere meetmomenten, periode gebonden en niet-periode gebonden en door verschillende personen. Naast kwantitatieve evaluaties, zijn er kwalitatieve evaluaties via feedback en remediëring. De beschrijving van het toetsbeleid is

genueanceerd en geeft een goed inzicht in bv. de wijze waarop stage/praktijkervaring wordt beoordeeld. Het toetsbeleid wordt goed gestructureerd aangepakt. Er wordt gehandeld vanuit heldere, na te leven afspraken, duidelijke procedures en vastgelegde scores. Het toetsbeleid is gebaseerd op een bewuste keuze om een zgn. Millerniveau te laten behalen door de student. Gewenste competentieniveaus worden verbonden met toepasselijke onderwijsvormen en toetsvormen. Het blijft een uitdaging de toetsen consequent aan te passen aan het niveau, maar de opleiding is hier intensief mee bezig en leert van de eigen ervaringen.

Validiteit, objectiviteit en transparantie van toetsen wordt in het IVV bewaakt (o.m. toetswijzer, verbeter sleutels ...).

Voor dit onderwerp besluit het ZER met duidelijke informatie over het rendement dat op een goed niveau ligt en met enkele kritische slotbeschouwingen.

Het IVV kan met dit ZER aantonen dat het ernstig en volgehouden werkt aan de verbetering van het onderwijsproces. Het beschikt over specifieke instrumenten die hanteerbaar zijn voor de docent en in die zin het onderwijs discreet sturen en steunen. Maar het stuurt tegelijk aan vanuit een visie op competentie-ontwikkelen leren die het leerproces van de student in aanzienlijke mate ondersteunt. O.i. behaalt het IVV op dit vlak ruimschoots de basiskwaliteit en kan het zelfs zijn aanpak als model stellen voor andere verpleegkundeleidingen in binnen- en buitenland.

De uitkomst van het onderwijs

De maatschappelijke relevantie van het aangeboden onderwijs in het IVV wordt in het ZER aangetoond aan de hand van twee criteria: de "tevredenheid" bij alumni en werkveld én de bereikte doelgroep. Uit de alumni-bevraging blijkt dat ze zich goed voorbereid voelen; een bevraging van het werkveld staat nog niet op punt, maar tevredenheid wordt wel in meer algemene zin ervaren. Het IVV vindt haar opleiding ook maatschappelijk relevant vermits ze sterk aanspreekt voor werkzoekenden die via VDAB instromen. Dit vergt veel maatwerk, ook op het vlak van EVK.

De tewerkstelling bij de afgestudeerden ligt hoog. Met betrekking tot vervolgoopleidingen bevat het ZER nauwelijks informatie en blijft het bij enkele algemeenheden. Studenten met een diploma HBO5 kunnen via een brugopleiding op 2 jaar hun bachelor halen. Vanaf studiejaar 2017-2018 wordt dit opgetrokken naar 2,5 jaar (omwille van de 4-jarige bacheloropleiding).

Ook de kritische eindreflecties vallen mager uit.

Het IVV heeft met betrekking tot de uitkomst van haar onderwijs al wel heel wat materiaal verzameld en kan aantonen dat ze maatschappelijke relevantie een belangrijk werkpunt vindt. Maar een tweede element in verband met de uitkomst, namelijk de doorstroming naar hogeschoolopleidingen wordt nauwelijks in kaart gebracht en blijkt ook niet echt een aandachtspunt te zijn. Dit kan wellicht verklaard worden door de afwezigheid (alvast tot nu toe) in dit ZER van uitgewerkte verwijzingen naar het samenwerkingsverband en naar betrokkenheid van de hogeschool bij de opleidingen van IVV. Het oordeel over dit onderwerp wordt mede bepaald door dit vastgestelde algemeen tekort en door de ontbrekende informatie.

Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg

De uitgangspunten voor een goed functionerend team zijn vastgelegd in een teamcharter: een basisdocument waarin basiswaarden van werken en samenwerken zijn uitgeschreven. Alvast een eigen wijze van aanpakken die bij goede implementatie erg zinvol is.

De informatie met betrekking tot het personeel levert het beeld op van een evenwichtig samengesteld korps (qua opleidingsniveau, leeftijd: medewerkers van 35 tot 39 jaar vormen de grootste groep).

Een belangrijk instrument met het oog op een optimale taakinfilling is de zgn. functiekaart.

Het professionaliseringsbeleid is veeleer klassiek uitgewerkt met aandacht voor een vlotte start van iedere nieuwe medewerker/docent (onderbouwd door een inscholingstraject) en een normaal uitgevoerde functionerings- en evaluatiecyclus.

Er wordt in dit ZER helaas niet gesproken over een volwaardig professionaliseringsbeleid. Men stelt dat men ervoor zorgt dat de nascholingen en bijscholingen aangepast zijn aan de noden en vragen die vanwege de personeelsleden komen, maar er blijkt nergens een gestructureerde aanpak uit. Het is dan ook onduidelijk hoe die noden en vragen worden gedetecteerd en gewogen, hoeveel belang wordt gehecht aan collectieve initiatieven (bv. studiedag) versus individuele initiatieven,... Wellicht zal een en ander de komende jaren gunstig evolueren nu men ruimte heeft gemaakt voor een vrijgestelde professionaliseringsverantwoordelijke.

Het IVV is zich bewust van de risico's op het vlak van uitrusting wanneer de opleiding in verschillende campussen wordt aangeboden. Klaslokalen, praktijklokalen en een open leercentrum zijn ruim voorzien met demonstratie- en oefenmateriaal, audiovisuele apparatuur etc. Het is dan ook positief dat met het oog daarop één persoon verantwoordelijk is voor materiaal en dat stelselmatig naar stroomlijning van de materiële voorzieningen wordt gestreefd.

De beschrijving van die infrastructurele voorzieningen beantwoordt aan die ambitie, uitgezonderd dan met betrekking tot het open leercentrum dat slechts op één campus aanwezig is. Het is jammer dat het ZER geen duidelijkheid verschaft hoe het dit zwak gegeven vandaag opvangt en of het in de toekomst naar een verbetering streeft. Leermiddelen worden up-to-date gehouden in nauwe samenwerking met het werkveld en bij middel van vakliteratuur, bij- en -nascholing .

Het intern kwaliteitsbeleid is gebaseerd op een duidelijke visie en een aanpak vanuit een PDCA-logica. Het beleid wordt aangestuurd vanuit BICOL en streeft naar maximale betrokkenheid van alle actoren. In die zin is het positief dat er ruimte is voor docentenevaluatie (door de studenten), voor focusgroepen, voor alumnibevragingen. Een tweejaarlijkse mentorennamiddag kan daarentegen o.i. niet veel impact hebben (te ruime spreiding en te beperkte tijd). Discussabel is ook de wijze waarop een strategisch beleidsplan in een driejarige beleidscyclus gerealiseerd zou moeten worden: door de uitwerking hiervan voor twee niveaus gelijktijdig (secundair én HBO5) kan moeilijk gegarandeerd worden dat de specifieke kwaliteitseisen met betrekking tot een niveau 5 opleiding in voldoende mate en op een aangepaste wijze bereikt worden.

Het ZER van het IVV leert heel wat positiefs over personeelsbeleid, voorzieningenbeleid en kwaliteitsambities. Op één punt bevat dit rapport nauwelijks informatie: over de omstandigheden (groeps grootte, beschikbaarheid van personeel voor studenten) waarin het onderwijs wordt georganiseerd. Zoals al eerder opgemerkt, wordt de HBO5-opleiding

veeleer benaderd als een uitgroei bij het aangeboden secundair onderwijs, dan als een eigenstandig onderdeel op het niveau hoger onderwijs. De samenwerking met de partnerhogeschool moet daartoe veel krachtiger aangepakt worden en mag zich niet beperken tot algemeenheden als netwerking. Omdat ook voor verschillende facetten van dit onderwerp het IVV blijkt geeft van een creatieve en originele aanpak, kan basiskwaliteit gewaarborgd worden. Maar er is ongetwijfeld een hoger niveau mogelijk als in de toekomst veel sterker de klemtoon op het eigene van HBO5 wordt gelegd bij het uitdenken en uitwerken van initiatieven.

3. Aanbevelingen

Het onderwijsproces

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius de samenwerking met de VDAB versterkt inzake de instroom van de zorgportaal-studenten.

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius de problematiek van (de bruikbaarheid van) het portfolio nader onderzoekt en daar de gepaste beleidsbeslissingen over neemt.

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius nauwer met de partnerhogeschool samenwerkt o.m. om toegang te verkrijgen tot het Artevelde-leernetwerk.

De uitkomst van het onderwijs

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius aan de samenwerking met de partnerhogeschool en de doorstroom naar hogeschoolopleidingen veel meer aandacht besteedt.

Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius een volwaardig professionaliseringsbeleid voor het personeel ontwikkelt.

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius het gebruik van het openleercentrum optimaliseert.

Het verdient aanbeveling dat het Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius de HBO5-opleiding als een eigenstandig onderdeel op het niveau hoger onderwijs behandelt. De samenwerking met de partnerhogeschool moet daartoe veel krachtiger aangepakt worden.

Slot

Het algemeen beeld dat uit dit ZER kan afgeleid worden met betrekking tot het Instituut voor Verpleegkunde Sint Vincentius is dat van een goed geleide en krachtig georganiseerde en gestructureerde school. Vanuit HBO5-perspectief gezien moet evenwel nog de omslag gemaakt worden van een se-n-se-context naar een volwaardige niveau 5-context. Studenten, alumni, medewerkers, werkveld en Raad van Bestuur hebben bijgedragen aan

het ZER, geschreven door de kwaliteitscoördinator. Dit heeft al geleid tot verbeterpunten in het School Werkplan.

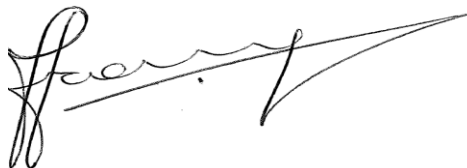
De competentiegerichte aanzet is volledig ingebouwd en wordt enthousiast doorgevoerd. Het geheel kan op studenten (en docenten) complex overkomen en kan hier en daar gebruikersvriendelijker gepresenteerd worden.

Er kunnen opvallend sterke punten worden aangewezen, maar tegelijk is het ZER voor sommige facetten te onvolledig.

Het ontwerp van rapport werd aan de instelling bezorgd voor eventuele opmerkingen en/of bezwaren van technische aard. Bij e-mail heeft de instelling gereageerd op verscheidene elementen van het ontwerprapport. Dit heeft geleid tot aanpassingen in het definitief vastgestelde rapport.

Brussel, 25 november 2016

Voor de Commissie Hoger Onderwijs

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Luc François', with a long horizontal stroke extending to the right.

Luc François

Voorzitter Commissie Hoger Onderwijs